

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:30 uur d.d. 9 mei – 12:30 uur d.d. 10 mei

5.1.2e Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Zorgpersoneel die eerder getest had willen worden Ex-coronapatiënten die na 1,5 maand nog steeds restschade in de longen hebben. 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Familie en vrienden die niet op bezoek kunnen in de verpleeghuizen Zorgorganisaties en -branches Burgemeesters en Veiligheidsregio's 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Gedragspsychologen

Samenvatting

- Een relatief rustige afgelopen 24 uur in de media waarin vooral vooruit wordt gekeken naar het moment dat Nederland 'uit de lockdown gaat', nu aankomende maandag o.a. basisscholen en kapperszaken weer opengaan. In actualiteitenprogramma's wordt met betrokkenen in de het onderwijs en de horeca gekeken wat dit betekent voor de maatschappij en economie. Het NOS- en RTL Journaal en Nieuwsuur blikken nog verder vooruit; kunnen we in de zomer wel op vakantie in het buitenland? En als Nederlanders vakantie in eigen land vieren, is er dan wel genoeg plek voor iedereen?
- Veiligheidsregio's melden dat het zaterdag op veel plekken in het land druk was. Het NOS Journaal opent met; 'het zou eigenlijk pas volgende week een uitdaging moeten zijn, maar zaterdag bleek het al erg druk in de winkelstraten en op de stranden'. Vooral de winkelgebieden, bouwmarkten en recreatiegebieden trokken veel mensen. Media geven aan dat de drukte in de winkelstraten te verwachten was doordat veel mensen een Moederdagcadeautje zouden gaan kopen. Hubert Bruls (koepel Veiligheidsregio's) geeft aan dat over het algemeen mensen zich aan de 1,5 meter afstandsregel hielden. Echter was het in o.a. Leiden, Leeuwarden en Breda zo druk dat er geen 1,5 meter afstand kon worden gehouden. Gemeente grepen in deze situaties in. Op Amsterdam Centraal hield de politie dagjesmensen tegen die naar de stranden in Zandvoort wilden reizen. In natuurgebieden was het druk, maar volgens Staatsbosbeheer niet te druk. Wel krijgen zij meer meldingen binnen dat mensen zich minder goed aan de maatregelen houden dan voorheen.
- In de media blijft de vraag aanhouden hoe gemeenten om kunnen gaan met het toenemende aantal mensen in het OV en in de winkelstraten. Enkele gemeenten experimenteerde zaterdag met bewegwijzering in de centra en inzet van gastheren en -dames die mensen aanspreken op hun gedrag als zij geen afstand hielden.
- Conny Helder (ActiZ) bevestigt van verschillende zorgorganisaties signalen te hebben gehad dat verpleeghuizen, die vanaf maart hun personeel wilden laten testen, werden geweigerd door laboratoria. Nu het testen van personeel in verpleeghuizen op gang is gekomen, is het volgens Helder niet zinvol om in dit stadium te speculeren hoe de situatie zou zijn geweest als wel in een vroeg stadium had kunnen worden getest. Wel moet dit volgens Helder op een later moment worden besproken om ervan te leren.
- In een reconstructie beschrijft RTL Nieuws dat het kabinet heeft gewacht met de crisisaanpak tot de eerste officiële coronabesmetting in Nederland. Ondanks dat Veiligheidsregio's al eerder vroegen wanneer de nationale crisisstructuur werd geactiveerd. Een betrokkene noemt het 'dom en grenzeloos naïef' en ook zou er kostbare tijd verloren zijn gegaan. Ook zou het kabinet al weten dat er te weinig beschermingsmiddelen, personeel en IC-capaciteit waren. Daarnaast klinkt de kritiek dat het kabinet te veel naar de experts heeft verwezen in plaats van eigen politieke keuzes te maken.

Karakterisering berichtgeving

- Aandacht is er voor Moederdag, dat dit jaar toch anders wordt gevierd dan andere jaren. Ondernemers spelen hierop in met het bezorgen van ontbijtjes en bloemen.
- Media focussen zich op de vraag: Hoe om te gaan met het toenemende aantal mensen in het OV en in de winkelstraten.
- WNL op Zondag blikt vooruit naar maandag als de scholen en kappers weer open mogen.
- Aandacht is er voor de zomervakantie. Media vragen zich af of wij deze zomer de grenzen over kunnen om onze vakantie te vieren. En als Nederlanders in eigen land vakantie vieren, is er dan wel genoeg ruimte?

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtofferaantallen*

- Het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding (LCPS) meldt dat het aantal coronapatiënten op de IC met 23 is gedaald naar 541. Volgens voorzitter Ernst Kuipers van het Landelijk Netwerk Acute Zorg is de afname van het aantal coronapatiënten op de IC's "in lijn met de verwachting".
- Het Johns Hopkins Universiteit meldt dat het aantal coronabesmettingen de vier miljoen is gepasseerd en er 277.000 mensen aan het virus zijn overleden.

Scenario's

- Nieuwsuur besteedt aandacht aan de verschillende complottheorieën over het coronavirus. Een van deze theorieën is dat het virus is ontwikkeld, mogelijk als biowapen, en is ontsnapt uit een laboratorium uit Wuham. Uit een onderzoek van Ipsos (1.017 respondenten) blijkt dat 15% van de Nederlanders denkt dat het coronavirus een biowapen is. Andere complottheorieën gaan over de relatie met 5G en dat miljardair Bill Gates verantwoordelijk is voor de verspreiding van het virus omdat hij de bevolkingsgroei wil afremmen. Respectievelijk geloven 4% en 5% van de Nederlanders in een van deze theorieën. Ipsos ziet daarbij dat laagopgeleiden en mensen in de leeftijdscategorie 18 tot 34 de theorieën eerder voor waar kunnen zien.

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- Op de social media kanalen van minister De Jonge zijn er vragen over het codewoord 'Masker 19'. Werkt dit nog wel als iedereen het codewoord kent en mogen ook mannen dit codewoord gebruiken? Daarnaast zijn er vragen over testen; word je ook getest als je alleen verhouden bent of moet je ook koorts hebben? En waarom wordt er in Nederland minder getest dan in andere landen? Daarnaast roepen mensen op om de 'verpleeghuisproef' uit te breiden naar meer locaties. De Jonge krijgt op Facebook complimenten over zijn inzet en aandacht voor de gehandicaptenzorg. Op de social media kanalen van minister Van Rijn zijn er voornamelijk onderlinge discussies over mondkapjes en (binnen)sporten.
- Op de corporate kanalen van VWS zijn er vragen over mondkapjes: 'Waarom moeten we betalen voor mondkapjes als deze verplicht zijn?', 'Boerka's zijn verboden, waarom mogen mondkapjes dan wel als dit ook gezichtsbedekking is', 'Vanaf welke leeftijd moet je een mondkapje dragen', en 'Waarom zijn er nog steeds geen voldoende mondkapjes in de gehandicaptenzorg'. Ook leven er zorgen over de beschikbaarheid
- Andreas Voss geeft in Op1 uitleg over het gebruik van mondkapjes, waar moet deze aan voldoen en hoe zet je hem op en af? Hij benadrukt dat handhygiëne alsnog zeer belangrijk is.

*Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?**Tussenkop*

- Artsen van het Amphia Ziekenhuis in Breda concluderen dat het coronavirus longschade veroorzaakt waarvan sommige patiënten anderhalve maand later nog volop last van hebben. Op scans is te zien dat de longen van de patiënten zich na zes weken amper hebben verbeterd en er restschade aanwezig is. Aanvullend onderzoek moet uitwijzen of die schade chronisch is.
- De gezondheidsorganisatie WHO wil deze maand een app uit brengen waarmee mensen kunnen controleren of ze mogelijk het coronavirus hebben. Mensen kunnen in de app aangeven van welke symptomen ze last hebben. Vervolgens geeft de app een indicatie of ze mogelijk besmet zijn en krijgen de gebruikers informatie over of en hoe ze getest kunnen worden op het virus. Deze informatie wordt afgestemd op het land van de gebruiker. De WHO overweegt ook om een functie toe te voegen waarbij met bluetooth personen worden getraceerd die mogelijk in aanraking zijn gekomen met een besmet persoon. De WHO is hiervoor in gesprek met Google en Apple.
- Het Metropool Orkest stelt een speciale cd samen die zij uitreiken aan alle verpleeghuizen. Aankomende woensdag gaan orkestleden langs bij enkele verpleeghuizen om live een klein optreden te verzorgen.

Maatregelen in het buitenland

- In Duitsland neemt, enkele dagen na de versoepeling, de reproductiegraad toe naar 1,1. Volgens het Robert Koch Instituut is het nog te vroeg om op basis hiervan conclusies te trekken over of het aantal nieuwe besmettingen zal toenemen of zal blijven dalen, zoals nu het geval is.
- Na 28 dagen heft Saba in de nacht van zaterdag op zondag de lockdown op. Zondag mogen weer kerkdiensten en restaurants worden bezocht en maandag mogen de winkels weer open. De scholen

beginnen op 18 mei. De overheid roept iedereen op sociale afstand van elkaar te blijven houden. In totaal zijn op Saba 100 mensen getest, bij twee mensen is het coronavirus aangetroffen.

- In Suriname worden de maatregelen versoepeld nadat het land sinds vorige week 'coronavrij' is verklaard. De avondklok blijft gelden maar wordt verruimd, ook mogen samenscholingen tot vijftig mensen mits de afstand van twee meter mogelijk is. Voorlopig blijven scholen nog dicht en mogen bussen nog niet rijden.
- Op 16 mei wordt in Duitsland de Bundesliga hervat, ook nu het team Dynamo Dresden in quarantaine moet nadat er twee voetballers besmet zijn met het virus. De DFL ziet op dit moment geen reden om de competitie af te blazen, wel erkennen zij dat dat moment nog kan komen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Het verpleeghuis De Oude Plataan in Dieren heeft hekken rondom het gebouw geplaatst om te voorkomen dat familie van bewoners via ramen op de begaande grond (fysiek) contact hebben of spullen langsbrengen.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Volgen zij gedragsadviezen op?

- Staatsbosbeheer meldt dat zaterdag mensen volop de natuur intrekken. Ondanks dat de schaarste aan ruimte soms tot spanningen leidt, zijn er nog geen grote problemen ontstaan. Wel krijgt Staatsbosbeheer vaker meldingen binnen van vaste bezoekers van natuurgebieden die zien dat mensen zich niet aan de regels houden. Zo lopen er honden los in gebieden waar dit niet mag en mountainbikers komen op plekken waar niet gefietst mag worden. Volgens Staatsbosbeheer heeft dit al voor enkele opstootjes gezorgd.
- Zaterdag houdt de politie reizigers tegen die met de trein van Amsterdam naar Zandvoort willen. Het is te druk in de treinen naar het strand. Volgens de NS gaat het om dagjesmensen die naar het strand willen.
- In de centra van Leiden en Leeuwarden was het zaterdag te druk om 1,5 meter afstand te houden. De gemeenten riepen op om een minder drukke plek op te zoeken of richting huis te gaan.
- Gemeente Breda sluit door de drukte, alle toegangswegen naar de recreatieplannen de Galdersen Meren.
- In Amsterdam was het erg druk in het Vondelpark, Amsterdamse bos en op een grasveld aan de Amstel.
- In Den Bosch wordt zaterdag positief gereageerd op de inzet van gastheren en -vrouwen die mensen op straat aanspreken op plekken waar niet voldoende afstand werd gehouden.
- Aan de Duitse grens bij Vlodrop was het te merken dat de marechaussee dit weekend geen grenscontroles meer uitvoert. De parkeerplaatsen bij winkels en tuincentra stonden behoorlijk vol en de meeste klanten in deze zaken waren Duitsers.
- In Rotterdam ging voor het eerst, sinds begin maart, de markt op de Binnenrotte (grootste van Nederland) weer open. Er golden strikte regels en waren er handhavers aanwezig. NOS meldt dat uit enkele reacties op Twitter was op te maken dat de regels niet goed werkten.

Betekenisgeving

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Stand-upcomedian Jandino Asporaat heeft met zijn benefitshow op zaterdagavond ruim 800.000 euro opgehaald voor inwoners van de eilanden Curaçao, Aruba en Sint-Maarten. Van het bedrag kunnen lokale organisaties voedselpakketten uitdelen.

Testen in verpleeghuizen

- Conny Helder (ActiZ) bevestigt van verschillende zorgorganisaties signalen te hebben gehad dat verpleeghuizen die vanaf maart hun personeel wilden laten testen, werden geweigerd door laboratoria. Deze reactie komt naar aanleiding van het bereik van onderzoekplatform Investico. Helder wijst erop dat ActiZ begin maart al een brief heeft gestuurd naar het ministerie en het RIVM, waarin wordt aangedrongen op het snel testen van personeel van verpleeghuizen en andere instellingen en het beschikbaar stellen van beschermend materiaal. "En voordat die brief werd verstuurd, waren hier al gesprekken over gaande." Nu het testen van personeel in verpleeghuizen op gang is gekomen, is het volgens Helder niet zinvol om in dit stadium te speculeren hoe de situatie zou zijn geweest als wel in een vroeg stadium had kunnen worden getest. Daarmee had mogelijk kunnen worden voorkomen dat het virus via een werknemer het tehuis binnenkwam. "Maar het is natuurlijk duidelijk dat als het straks allemaal achter de rug is, de kwestie uitgebreid zal worden besproken om ervan te leren", zegt Helder.
- Anja Schreijer (hoofd infectieziekten GGD) geeft in Op1 aan dat er in het begin van de crisis tekorten aan testen waren en deze 'trapsgewijs' zijn ingezet en opgeschaald. Over het testen in verpleeghuizen zegt

Schrijver: "We hebben ons toen eerst gefocust op mensen die erg ziek waren. Die hebben toegang gehad tot testen. Ook hebben we op specifieke afdelingen getest om te kijken of daar grote uitbraken waren."

- Gert-Jan Segers geeft in Op1 aan dat hij denkt dat we alleen maar kunnen reconstrueren. "Ik denk dat er een enorme focus is geweest op de IC-capaciteit, iedereen was daarmee bezig. Gaat de opschaling lukken of niet? En er is onvoldoende zicht geweest op wat er is gebeurd in de verpleeghuizen." Segers geeft aan dat dit wel vraagt om een politieke reactie; hoe heeft dit [de situatie in verpleeghuizen] kunnen gebeuren?

Bron en contactonderzoek

- In Op1 wordt er teruggeblikt op de uitspraak van Arnold Bosman (epidemioloog) in Nieuwsuur dat hij pleit dat Nederland voor dezelfde aanpak voor bron- en contactonderzoek moet kiezen zoals in Duitsland, waarbij elke dag telefonisch contact is met iemand die getest is. Andreas Voss (hoogleraar infectiepreventie Radboudumc) vindt de aanpak van de Nederlandse GGD goed en spreekt het voorstel van Bosman tegen. "We moeten op de eigen verantwoordelijkheid van mensen kunnen rekenen. Als ik de boel wil belazeren dan kan ik dat ook aan de telefoon doen ondanks dat ik dagelijks gebeld word".
- Anja Schreijer (hoofd infectieziekten GGD) geeft aan dat de GGD flink moet opschalen. Zij gaat uit van 200 bron- en contactonderzoeken per dag. Scheijer gaat ervan uit dat van de 30.000 testen die per dag uitgevoerd kunnen worden, ruim 10% positief getest wordt. Volgens haar zijn dit mensen die thuis uit kunnen zieken, waardoor wel het aantal besmettingen toeneemt, maar niet per se het aantal ziekenhuisopnames.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Trends in vertrouwen in de maatregelen

- Rick van Baaren (hoogleraar gedragsbeïnvloeding en communicatie Radboud Universiteit) vindt het een goed begin dat gemeenten naar manieren zoekt om de drukte in de steden beheersbaar te houden. Maar volgens Van Baaren ben je er nog niet met alleen de oproep om drukte te vermijden. "Die eigen verantwoordelijkheid vind ik een hele enge, want dat geeft mensen echt de ruimte om zelf te gaan interpreteren en dan interpreteer je naar dingen die je wil. Niet alleen naar dingen die moeten, maar ook waar je zelf zin in hebt. Dat is riskant". Van Baaren ziet graag campagnes van de overheid die benadrukken dat je 1,5 meter afstand moet blijven houden.

Trends in vertrouwen in de overheid

- In een reconstructie beschrijft RTL Nieuws dat het kabinet heeft gewacht met de crisisaanpak tot de eerste officiële coronabesmetting in Nederland. Ondanks dat Veiligheidsregio's al vroegen wanneer de nationale crisisstructuur werd geactiveerd. Een hoge ambtenaar in de crisisbestrijding noemt het besluit 'dom en grenzeloos naïef'. "Wie wacht op het eerste besmettingsgeval, loopt achter de feiten aan. We wisten dat er te weinig beschermingsmiddelen, personeel en ic-capaciteit waren. Die analyses waren er. Als je eerder de crisisstructuur had geactiveerd, had je eerder mondkapjes, mensen en locaties kunnen voorbereiden." RTL schrijft dat in oppositiekringen wordt gezegd dat het kabinet 'politiek verstoppertje' speelt door steeds te verwijzen naar de adviezen van experts: "Na de adviezen is er altijd een politieke verantwoordelijkheid om door te vragen en keuzes te maken." RTL Nieuws geeft aan dat kostbare tijd verloren ging. "Met de kennis van nu hadden we de wintersport naar Italië en Oostenrijk moeten verbieden", zegt een lid van het kabinet. "We hebben te laat gezien hoe ernstig het was", zegt een betrokken burgemeester. Een kopstuk van een regeringspartij is stellig: "De ernst van de pandemie is op alle fronten onderschat."
- Hans Wiegel vindt dat de premier het uitstekend doet in deze crisisperiode, dit geeft hij aan in WNL op Zondag. Volgens Wiegel heeft hij een goede club om zich heen verzameld, ook met vice-premier Hugo de Jonge. Wiegel geeft aan dat hij in beide 'kampen' zit, zowel in kamp Rutte en De Jonge als in kamp Wiebes, Hoekstra en Koolmees. Hij begrijpt dat er eerst aandacht was voor de gezondheidszorg, maar dat er na een kantelpunt nu ook aandacht is voor de economie.